UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

10 päivänä maaliskuuta 2011 *

Asiassa C-477/09,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Cour de cassation (Ranska) on esittänyt 18.11.2009 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 25.11.2009, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Charles Defossez

vastaan

Christian Wiart, Sotimon SARL:n selvitysmiehenä,

Office national de l'emploi – fonds de fermeture d'entreprises ja

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

Centre de gestion et d'études de l'Association pour la gestion du régime de garantie des créances des salariés de Lille (CGEA),

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja K. Lenaerts sekä tuomarit R. Silva de Lapuerta, E. Juhász (esittelevä tuomari), G. Arestis ja J. Malenovský,

julkisasiamies: P. Mengozzi,
kirjaaja: hallintovirkamies C. Strömholm,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 7.10.2010 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Charles Defossez, edustajanaan avocat C. Uzan-Sarano,

– CGEA de Lille, edustajinaan avocat E. Piwnica ja avocat J. Molinié,

– Ranskan hallitus, asiamiehinään G. de Bergues ja A. Czubinski,

– Tanskan hallitus, asiamiehinään V. Pasternak Jørgensen ja C. Vang,

– Irlanti, asiamiehenään D. O'Hagan, avustajanaan B. Doherty, BL,

– Espanjan hallitus, asiamiehenään F. Díez Moreno,

– Suomen hallitus, asiamiehenään M. Pere,

– Ruotsin hallitus, asiamiehenään A. Engman,

– Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään S. Hathaway, avustajanaan barrister D. J. Rhee,

– Euroopan komissio, asiamiehinään G. Rozet ja J. Enegren,

kuultuaan julkisasiamiehen 17.11.2010 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee työntekijöiden suojaa työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 20.10.1980 annetun neuvoston direktiivin 80/987/ETY (EYVL L 283, s. 23), sellaisena kuin se on muutettuna 23.9.2002 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2002/74/EY (EYVL L 270, s. 10), 8 a ja 9 artiklan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa ovat vastakkain yhtäältä Charles Defossez ja toisaalta Christian Wiart, joka toimii Sotimon SARL -yhtiön (jäljempänä Sotimon), jossa Defossez työskenteli ennen kuin hänet irtisanottiin lainvastaisesti, selvitysmiehenä sekä Office national de l'emploi – fonds de fermeture d'entreprises (jäljempänä Belgian FFE) ja Centre de gestion et d'études de l'Association pour la gestion du régime de garantie des créances des salariés de Lille (CGEA) (jäljempänä CGEA de Lille) ja joka koskee Defossez'lle hänen työnantajansa maksukyvyttömyyden takia maksamatta olevia palkkasaatavia.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

3 Direktiivin 80/987 1 artiklan 1 kohdan mukaan kyseistä direktiiviä "sovelletaan työntekijöiden työsopimuksista tai työsuhteista johtuviin saataviin työnantajalta, joka on 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla maksukyvytön".

4 Direktiivin 2 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tätä direktiiviä sovellettaessa työnantajaa pidetään maksukyvyttömänä:

a) jos velkojien yhteiseksi tyydyttämiseksi on pyydetty kyseisen jäsenvaltion lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten mukaisen työnantajan omaisuutta koskevan sellaisen menettelyn aloittamista, jossa 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitetut saatavat voidaan ottaa huomioon;

ja

b) jos näiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten mukaan toimivaltainen viranomainen on:

– päättänyt menettelyn aloittamisesta tai

– todennut, että työnantajan yritys tai liiketoiminta on kokonaan lopetettu ja omaisuutta on niin vähän, että menettelyn aloittaminen ei ole perusteltua.”

5 Direktiivin 80/987 3 artiklassa säädetään jäsenvaltioiden velvollisuudesta toteuttaa tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että palkkaturvajärjestelmät turvaavat maksun työntekijöiden työsopimuksista tai -suhteista johtuvista palkkasaatavista tiettyä päivää edeltävältä ajalta.

6 Direktiivin 5 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on annettava yksityiskohtaiset säännökset palkkaturvajärjestelmien organisaatiosta, rahoituksesta ja toiminnasta erityisesti seuraavien periaatteiden mukaisesti:

a) järjestelmän käytössä olevat varat ovat työnantajan liikeomaisuudesta erillään, eikä maksukyvyttömyysmenettely koske niitä;

b) työnantajat osallistuvat rahoitukseen, jos viranomaiset eivät vastaa siitä kokonaan;

c) järjestelmän vastuuseen ei vaikuta se, onko velvollisuus osallistua rahoitukseen täytetty vai ei.”

7 Direktiivin 80/987 9 artiklan mukaan kyseisellä direktiivillä ei rajoiteta jäsenvaltioiden oikeutta soveltaa tai antaa lakeja, asetuksia ja hallinnollisia määräyksiä, jotka ovat työntekijöille edullisempia kuin direktiivissä säädetään.

8 Direktiivin 2002/74 johdanto-osan seitsemännessä perustelukappaleessa todetaan, että työntekijöiden oikeusvarmuuden takaamiseksi sellaisten yritysten maksukyvyttömyystilanteissa, joilla on toimintaa useissa jäsenvaltioissa, ja työntekijöiden oikeuksien vahvistamiseksi unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti direktiiviin on tarpeen sisällyttää säännöksiä, joissa todetaan nimenomaisesti, mikä palkkaturvajärjestelmä on vastuussa työntekijöiden maksamatta olevien saatavien maksamisesta näissä tapauksissa, ja joissa jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten välisen yhteistyön tavoitteeksi asetetaan työntekijöiden maksamatta

olevien saatavien maksaminen viipymättä. Lisäksi on tarpeen varmistaa, että säännökset pannaan asianmukaisesti täytäntöön säätämällä jäsenvaltioiden toimivaltaisten hallintoviranomaisten välisestä yhteistyöstä.

9 Direktiiviin 80/987 lisättiin direktiivin 2002/74 1 artiklan 4 kohdalla useaa valtiota koskevia säännöksiä sekä erityisesti 8 a artikla. Tämän artiklan 1 kohdassa säädetään, että jos yritys, joka harjoittaa toimintaa vähintään kahden jäsenvaltion alueella, on maksukyvytön, työntekijöiden maksamattomien saatavien maksamisessa toimivaltainen on sen jäsenvaltion palkkaturvajärjestelmä, jonka alueella työntekijät tavallisesti työskentelevät tai työskentelivät.

10 Direktiivin 2002/74 2 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on saatettava kyseisen direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan ennen 8.10.2005, ja niiden on sovellettava näitä säännöksiä työnantajan maksukyvyttömyystilanteissa, jotka ilmenevät näiden säännösten voimaantulopäivän jälkeen.

Pääasian tosiseikat ja ennakkoratkaisukysymys

11 Defossez työskenteli Belgiassa työmaalla ensin vastaavana mestarina ja sitten työnjohtajana aluksi maaliskuusta 1997 lähtien EBM SA -yhtiön palveluksessa ja sen jälkeen syyskuusta 2000 lähtien Sotimonin palveluksessa. Molempien yhtiöiden kotipaikka on Ranskassa.

12 Defossez irtisanottiin joulukuussa 2003. Hän saattoi 15.1.2004 asian käsiteltäväksi conseil de prud'hommes de Dunkerqueen.

13 Sotimon asetettiin konkurssiin tribunal de commerce de Dunkerquen 1.6.2004 antamalla tuomiolla. Defossez vaati palkkasaatavistaan maksua ensisijaisesti CGEA de Lilleltä ja toissijaisesti Belgian FFE:ltä.

14 Conseil de prud'hommes de Dunkerque katsoi 30.6.2006 antamassaan tuomiossa, että Defossez oli irtisanottu ilman todellista ja painavaa perustetta. Siksi se vahvisti Defossez'n saatavat ja totesi, että tuomioon voitaisiin vedota CGEA de Lilleä vastaan.

15 Cour d'appel de Douai kirjasi 31.1.2008 antamassaan tuomiossa Defossez'n saatavat Sotimonin konkurssipesän vastattaviin, totesi, että tuomioon voitaisiin vedota Belgian FFE:tä vastaan ja sulki CGEA de Lillen menettelyn ulkopuolelle.

16 Defossez teki tuomiosta kassaatiovalituksen sillä perusteella, että cour d'appel de Douai oli direktiivin 80/987, sellaisena kuin se on muutettuna, 8 a artiklan nojalla hylännyt hänen CGEA de Lillelle esittämänsä palkkaturvavaatimuksen ja hyväksynyt Belgian FFE:hen kohdistetun vaatimuksen.

17 Cour de cassation päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Onko –– direktiivin 80/987 ––, sellaisena kuin se on muutettuna –– direktiivillä 2002/74 ––, 8 a artiklaa, jonka 1 kohdassa säädetään, että jos vähintään kahden jäsenvaltion alueella toimintaa harjoittava yritys on maksukyvytön, työntekijöiden

maksamatta olevien saatavien maksamisen osalta toimivaltainen on sen jäsenvaltion palkkaturvajärjestelmä, jonka alueella työntekijät tavallisesti työskentelevät tai työskentelivät, ja jonka 2 kohdassa säädetään, että työntekijöiden oikeuksien laajuus määräytyy sen lainsäädännön mukaan, jonka piiriin toimivaltainen palkkaturvajärjestelmä kuuluu, tulkittava siten, että siinä osoitetaan toimivaltainen palkkaturvajärjestelmä sulkemalla pois kaikkien muiden järjestelmien toimivalta, vai onko, kun otetaan huomioon direktiivin tavoite eli liikkumisvapauttaan käyttävien työntekijöiden oikeuksien vahvistaminen ja direktiivin 9 artiklan ensimmäinen kohta, jonka mukaan direktiivillä ei rajoiteta jäsenvaltioiden oikeutta soveltaa tai antaa lakeja, asetuksia ja hallinnollisia määräyksiä, jotka ovat työntekijöille edullisempia kuin kyseisessä direktiivissä säädetään, tätä artiklaa tulkittava siten, ettei sillä viedä työntekijältä oikeutta vedota kyseisen järjestelmän antaman palkkaturvan sijasta edullisempaan palkkaturvaan järjestelmästä, jossa hänen työnantajansa on vakuuttanut itsensä ja jolle tämä maksaa vakuutusmaksuja kansallisen oikeuden mukaisesti?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

18 Heti aluksi on muistutettava, että direktiivin 2002/74 2 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on saatettava kyseisen direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan ennen 8.10.2005, ja niiden on sovellettava kyseisiä kansallisia säännöksiä työnantajan maksukyvyttömyystilanteissa, jotka ilmenevät näiden säännösten voimaantulopäivän jälkeen.

19 Tästä on todettu oikeuskäytännössä, että direktiivillä 2002/74 on, jos sitä ei ole pantu täytäntöön, välitön oikeusvaikutus vain maksukyvyttömyystilanteissa, jotka ilmenevät 8.10.2005 jälkeen (ks. asia C-246/06, Velasco Navarro, tuomio 17.1.2008, Kok., s. I-105, 27–29 kohta).

20 Ranskan tasavallan on todettu jättäneen noudattamatta direktiivin 2002/74 mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ollut säädetyn määräajan päätyttyä toteuttanut toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että kyseisen direktiivin säännökset saatetaan osaksi Ranskan oikeutta (ks. asia C-9/07, komissio v. Ranska, tuomio 27.9.2007, Kok., s. I-121*, 12 kohta).

21 Koska Sotimon asetettiin 1.6.2004 konkurssiin tribunal de commerce de Dunkerquen tuomiolla, pääasiassa kyseessä olevaan maksukyvyttömyyteen ei siis voida soveltaa direktiivin 2002/74 säännöksiä.

22 Pääasiassa kyseessä olevien kaltaisissa olosuhteissa sovellettavat säännökset on tärkeää määrittää tarkasti varsinkin, kun asiassa C-310/07, Holmqvist, 16.10.2008 annetun tuomion (Kok., s. I-7871) 20 ja 25–28 kohdassa todetaan, että 8 a artiklassa, joka lisättiin direktiiviin 80/987 direktiivillä 2002/74, säädetään uudesta toimivaltaisen palkkaturvajärjestelmän määrittämisen kriteeristä. Kyseisellä artiklalla siis muutetaan direktiivin 80/987 säännösten asiasisältöä. Näin ollen pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen tilanteen oikeudellinen arviointi ei välttämättä johda samaan tulokseen sovellettaessa direktiivin 80/987, sellaisena kuin se oli alkuperäisenä, säännöksiä tai saman direktiivin, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 2002/74, säännöksiä.

23 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen kysymykseen on siis vastattava tulkitsemalla pääasian ratkaisua varten direktiivin 80/987, sellaisena kuin se oli ennen kuin sitä muutettiin direktiivillä 2002/74, säännöksiä.

24 Oikeuskäytännössä on jo todettu, että vaikkei direktiivissä 80/987 ole nimenomaisia säännöksiä sellaisten työntekijöiden saatavista, jotka ovat työskennelleet muussa

kuin heidän työnantajansa sijoittautumisjäsenvaltiossa, sitä on sovellettava tällaisiin saataviin, joten näiden saatavien maksamisessa toimivaltainen palkkaturvajärjestelmä on määritettävä kyseisen direktiivin säännösten mukaisesti (ks. vastaavasti asia C-117/96, Mosbæk, tuomio 17.9.1997, Kok., s. I-5017, 16 ja 19 kohta).

25 Tällaisesta tilanteesta oikeuskäytännössä on katsottu, että direktiivin 80/987 3 artiklassa tarkoitettu toimivaltainen palkkaturvajärjestelmä on sen jäsenvaltion järjestelmä, jonka alueella kyseisen direktiivin 2 artiklan 1 kohdan mukaisesti päätetään aloittaa menettely velkojien yhteiseksi tyydyttämiseksi tai todetaan, että työnantajan yritys on lopetettu (ks. em. asia Mosbæk, tuomion 20 ja 27 kohta).

26 Oikeuskäytännössä on myös todettu olevan direktiivin 80/987 rakenteen mukaista, että toimivaltaisena palkkaturvajärjestelmänä on – elleivät viranomaiset vastaa kokonaan tällaisen järjestelmän rahoituksesta – se järjestelmä, joka on perinyt tai jonka ainakin olisi pitänyt periä vakuutusmaksut maksukyvyttömältä työnantajalta (ks. vastaavasti em. asia Mosbæk, tuomion 24 ja 25 kohta).

27 Lisäksi asiassa C-198/98, Everson ja Barrass, joka johti 16.12.1999 annettuun tuomioon (Kok., s. I-8903), johon ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin viittaa ennakkoratkaisupyynnössään ja jossa maksukyvyttömällä työnantajalla oli – toisin kuin edellä mainitussa asiassa Mosbæk annettuun tuomioon johtaneessa tilanteessa – toimipaikka, nimittäin sivuliike jäsenvaltiossa, jonka alueella työntekijät työskentelivät, todettiin, että maksamattomien saatavien maksaminen kuuluu sen jäsenvaltion palkkaturvajärjestelmälle, johon kyseinen sivuliike on sijoittautunut (em. asia Everson ja Barrass, tuomion 23 kohta). Toimivaltainen oli lisäksi sen jäsenvaltion palkkaturvajärjestelmä, jossa sekä työnantajan että työntekijöiden sosiaaliturvamaksut oli maksettu.

28 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää näistä seikoista yhtäältä, että yrityksen, jossa Defossez työskenteli, kotipaikka oli Ranskassa. Asiakirja-aineistosta ilmenee toisaalta, että vakuutusmaksut mahdollisten palkkavaatimusten kattamiseen maksettiin kyseisessä samassa jäsenvaltiossa eikä työnantajalla ollut lainkaan kiinteää toimipaikkaa Belgiassa.

29 Näin ollen on huomattava, etteivät pääasiassa merkitykselliset seikat vastaa edellä mainitun asian Everson ja Barrass merkityksellisiä seikkoja. Sitä vastoin tällainen vastaavuus on todettava olevan pääasian merkityksellisten seikkojen ja edellä mainitun asian Mosbæk merkityksellisten seikkojen välillä.

30 Tästä seuraa, että kun yrityksellä, jonka palveluksessa työntekijä on ollut, ei ole toimipaikkaa jäsenvaltiossa, jossa työntekijä työskentelee, ja kun kyseinen yritys maksaa työnantajana sosiaaliturvamaksuja jäsenvaltiossa, jossa sen kotipaikka on, työnantajansa maksukyvyttömyydestä johtuvien työntekijän saatavien maksamisessa direktiivin 80/987 3 artiklan mukaan toimivaltainen on sen jäsenvaltion palkkaturvajärjestelmä, jonka alueella on määrätty työnantajan asettamisesta konkurssiin.

31 On lisättävä, että vaikkei direktiivissä 80/987 anneta työntekijälle oikeutta valita eri palkkaturvajärjestelmien välillä, siinä ei evätä työntekijältä mahdollisuutta vedota muun kuin kyseistä direktiiviä soveltamalla määritetyn palkkaturvajärjestelmän palkkaturvaan silloin, kun siihen vetoaminen on työntekijälle edullista ja kansallisen oikeuden mukaista.

32 Direktiivin 80/987 tarkoituksena on nimittäin varmistaa Euroopan unionin tasolla työntekijöille vähimmäissuoja työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa (ks. mm. yhdistetyt asiat C-6/90 ja C-9/90, Francovich ym., tuomio 19.11.1991, Kok., s. I-5357,

Kok. Ep. XI, s. I-467, 3 kohta ja asia C-69/08, Visciano, tuomio 16.7.2009, Kok., s. I-6741, 27 kohta), eikä sillä puututa, kuten direktiivin 9 artiklassa säädetään, edullisempiin säännöksiin, joita jäsenvaltiot voivat soveltaa tai antaa (ks. vastaavasti asia C-160/01, Mau, tuomio 15.5.2003, Kok., s. I-4791, 32 kohta ja asia C-278/05, Robins ym., tuomio 25.1.2007, Kok., s. I-1053, 40 kohta).

33 Direktiivi 80/987 ei siis ole esteenä sille, että jäsenvaltion lainsäädännön mukaan työntekijä voi vedota kyseisen jäsenvaltion oikeuden mukaisesti kansallisen palkkaturvajärjestelmän palkkaturvaan, joka on täydentävä tai vaihtoehtoinen suhteessa sen järjestelmän palkkaturvaan, joka on määritetty toimivaltaiseksi kyseisen direktiivin perusteella, kunhan tällainen turva parantaa työntekijän suojan tasoa.

34 Ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava edellä esitetyn perusteella seuraavasti:

– Direktiivin 80/987, sellaisena kuin se oli ennen kuin sitä muutettiin direktiivillä 2002/74, 3 artiklaa on tulkittava siten, että työntekijän, joka on tavallisesti työskennellyt muussa kuin siinä jäsenvaltiossa, jossa hänen ennen 8.10.2005 maksukyvyttömäksi todetun työnantajansa kotipaikka on, maksamattomien saatavien maksamisen osaalta on niin, että kun tämä työnantaja ei ole sijoittautunut kyseiseen toiseen jäsenvaltioon ja täyttää velvollisuutensa osallistua kotipaikkansa jäsenvaltion palkkaturvajärjestelmän rahoitukseen, tämä järjestelmä vastaa kyseisessä artiklassa määritellyistä velvoitteista.

– Direktiivi 80/987 ei ole esteenä sille, että jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön mukaan työntekijä voi vedota kyseisen jäsenvaltion oikeuden mukaisesti

kansallisen palkkaturvajärjestelmän palkkaturvaan, joka on täydentävä tai vaihtoehtoinen suhteessa sen järjestelmän palkkaturvaan, joka on määritetty toimivaltaiseksi kyseisen direktiivin perusteella, kunhan tällainen turva parantaa työntekijän suojan tasoa.

Oikeudenkäyntikulut

35 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Työntekijöiden suojaa työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 20.10.1980 annetun neuvoston direktiivin 80/987/ETY, sellaisena kuin se oli ennen kuin sitä muutettiin direktiivillä 2002/74/EY, 3 artiklaa on tulkittava siten, että työntekijän, joka on tavallisesti työskennellyt muussa kuin siinä jäsenvaltiossa, jossa hänen ennen 8.10.2005 maksukyvyttömäksi todetun työnantajansa kotipaikka on, maksamattomien saatavien maksamisen osalta on niin, että kun tämä työnantaja ei ole sijoittautunut kyseiseen toiseen jäsenvaltioon ja täyttää velvollisuutensa osallistua kotipaikkansa jäsenvaltion palkkaturvajärjestelmän rahoitukseen, tämä järjestelmä vastaa kyseisessä artiklassa määritellyistä velvoitteista.

Direktiivi 80/987 ei ole esteenä sille, että jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön mukaan työntekijä voi vedota kyseisen jäsenvaltion oikeuden mukaisesti kansallisen palkkaturvajärjestelmän palkkaturvaan, joka on täydentävä tai vaihtoehtoinen suhteessa sen järjestelmän palkkaturvaan, joka on määritetty toimivaltaiseksi kyseisen direktiivin perusteella, kunhan tällainen turva parantaa työntekijän suojan tasoa.

Allekirjoitukset